

prof. Wojciech Małolepszy
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Wzornictwa

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Tomalczyk p.t. „Funkcjonalność i estetyka akcesoriów dziecięcych - wpływ na rozszerzanie diety w okresie niemowlęcym”, opracowana w związku przewodem o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Recenzja niniejsza sporządzona została w oparciu o udostępnione, następujące materiały:

- wniosek kandydatki z dnia 17 kwietnia 2018 roku o przeprowadzenie przewodu doktorskiego
- kopia dyplomu magistra sztuki
- rozprawa doktorska p.t. „Funkcjonalność i estetyka akcesoriów dziecięcych - wpływ na rozszerzanie diety w okresie niemowlęcym”
- portfolio obejmujące prace projektowe z lat 2012 – 2018
- wykaz dorobku naukowo-zawodowego i artystycznego z lat 2012 - 2020

Podstawowe dane o kandydatce

Agnieszka Tomalczyk jest absolwentką Wydziału Wzornictwa i Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, gdzie w 2012 r. obroniła dyplom magisterski pod kierunkiem prof. Wojciecha Wybieralskiego.

W latach 2010-11 studiowała w ramach programu Erasmus w Escola Superior de Arte e Design w Caldas da Rainha w Portugalii. Studia stacjonarne pierwszego stopnia, Wydział Wzornictwa, Wydział Szkła i Ceramiki Użytkowej.

W latach 2014-17 odbyła stacjonarne studia doktoranckie na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu na Wydział Architektury i Wzornictwa na Kierunku Wzornictwo.

Ukończyła liczne kursy i szkolenia o charakterze zawodowym.

Prowadzi 'COZ Design Studio Agnieszka Tomalczyk.

Rozprawa doktorska

Rozprawa doktorska pani Agnieszki Tomalczyk p.t. „Funkcjonalność i estetyka akcesoriów dziecięcych - wpływ na rozszerzanie diety w okresie niemowlęcym” jest skonstruowana logicznie i zawiera wszystkie elementy wymagane od prac doktorskich.

Po określeniu zakresu pracy oraz celów projektu, autorka dokonuje przeglądu metod badań oraz narzędzi, które posłużą do zrozumienia użytkowników, zdefiniowania problemu oraz sformułowania założeń projektowych. Na potrzeby projektu korzysta z aktualnych interpretacji wskazanych metod badawczych, próbuje je syntetyzować tworząc rodzaj platformy komunikacji do pozyskiwania informacji oraz podejmowania decyzji projektowych. Ważną częścią opracowania jest analiza współczesnego społeczeństwa omawiająca rodzinę, role społeczne oraz prezentująca pięć aktualnie żyjących w Polsce pokoleń. Choć charakterystyki pokoleń zawierają wiele interesujących informacji, są moim zdaniem zbyt wyidealizowane. Umberto Eco obok *Historii piękna* napisał również *Historię brzydoty*. Zmiany w strukturze naszego społeczeństwa autorka przedstawia również na tle przeobrażeń zachodzących we współczesnym świecie a zwłaszcza analizie prognoz dotyczących przyszłych zwyczajów kulinarnych, nowych materiałów oraz modeli rodzin przyszłości.

W części poświęconej potrzebom młodego użytkownika pani Agnieszka Tomalczyk omawia zagadnienia związane z karmieniem niemowlęcia. Obok funkcji kluczowych projektu, czyli zaproponowania produktu ułatwiającego rodzicom właściwe karmienie dziecka, wprowadzania stopniowo do diety nowych, pożądaných składników odżywczych oraz wspomagania dziecka w stawianiu pierwszych kroków w samodzielnym spożywaniu posiłków, autorka zwraca uwagę na jeszcze jeden, bardzo istotny aspekt tych przedmiotów – małą motorykę.

„Związek pomiędzy sposobem żywienia a rozwojem mowy oraz ruchu jest bardzo istotny. Dzieci poprzez przyjmowane produkty ćwiczą mięśnie twarzy oraz języka, przystosowując aparat mowy do wydobywania oraz mówienia trudnych słów. Dodatkowym aspektem jest pobieranie pokarmu, poprzez naukę jedzenia ćwiczą małą motorykę, ucząc się wykonywać precyzyjne ruchy. Wszystko to w późniejszym czasie wpłynie na łatwość mówienia, poruszania się oraz dalszy rozwój”.¹

Nie wiem czy autorka pisząc te słowa wiedziała jak bardzo powiązane są obie czynności. Roger Fouts amerykański psycholog i prymatolog w swojej książce „Najbliżsi krewni” podaje następującą informację. Dr Doreen Kimura neurolog prowadziła badania nad ludźmi cierpiącymi na afazję – zespół zaburzeń mowy spowodowany uszkodzeniem lewej półkuli mózgu. Dr Kimura odkryła, że chorzy ci mieli również trudności ze zrozumieniem sekwencji precyzyjnych ruchów palcami. Wyjaśniła, że okolice mózgu, w których znajdują się ośrodki mowy, zdają się również zawierać ośrodki kierujące precyzyjnymi ruchami rąk. Jak pisze Fouts „mówienie jest sekwencją precyzyjnych ruchów”.²

Nawiązując do powyższego pozwolę sobie na dygresję. W połowie lat osiemdziesiątych poznaliśmy z żoną Piotra Pawłowskiego, późniejszego założyciela i prezesa Integracji. Piotr był zaraz po wypadku, prawie całkowicie sparaliżowany. Nie odzyskał już sprawności. Wysyłał nam kartki pocztowe pisane ustami. W zeszłym roku, już po śmierci Piotra, rozmawiałem z jego żoną Ewą. Opowiedziała mi, że odnalazła rękopisy męża jeszcze sprzed wypadku. Charakter pisma ręką i ustami nie zmienił się! Ciekawy przypadek do badań.

W pracy znajduje się obszerny i wyczerpujący przegląd rynku wyrobów dla niemowląt zawierający wiele trafnych komentarzy, również krytycznych.

Na koniec rozpoznania tematu, przed sformułowaniem tezy projektowej i weryfikacją oraz doprecyzowaniem założeń, autorka przeprowadza badania ilościowe i jakościowe. Na starannie przygotowaną ankietę odpowiedziało ponad 1200 osób a jej wyniki rzetelnie opracowane przyczyniły się do rzeczywistej korekty założeń.

Jeśli chodzi o badania jakościowe, uczestniczyłem kilkakrotnie w sesjach przeprowadzanych przez wyspecjalizowane firmy zewnętrzne, na przykład dla marki Zelmer. Nie przeceniałbym ich wartości. Moje uwagi w tej kwestii mają wyłącznie charakter polemiczny. Badania jakościowe wykorzystujące metody stosowane w psychologii, sięgające także do dorobku socjologii i antropologii traktuję jako cenną pomoc w podejmowaniu decyzji wyboru. Jednak podzielam uwagi badających to zjawisko, że nigdy nie można stwierdzić z całą pewnością, że wnioski sformułowane na podstawie badań są słuszne. Składa się na to zarówno mała liczba respondentów (w tym przypadku czworo) jak i znaczny wpływ, jaki na przebieg wywiadu ma prowadzący. Wynik badania odzwierciedla opinię grupy respondentów, ale do pewnego stopnia również prowadzącej je osoby. Subiektywny jest także sposób analizy

¹ A. Tomalczyk, *Rozprawa doktorska*, s. 47

² R. Fouts, S. Tukul Mills, *Najbliżsi krewni*, Media Rodzina, Poznań 1999, ss. 218, 432

i interpretacji zebranych danych w przeciwieństwie na przykład do rezultatów badań ilościowych gdzie dokonuje się pomiarów. Wybrane przez panią Agnieszkę i przedstawione w rezultacie badań jakościowych osoby potwierdzają tylko tezy autorki, nie polemizują choćby z hipotezami projektowymi.

W wyniku bardzo solidnego i kompletnego rozpoznania oraz przeprowadzonych badań autorka przedstawia tezę: „Rodziny, ze względu na zmianę obyczajów, często przemieszczają się co powoduje, że potrzebują produktów zwartych, kompaktowych, które wspomagają karmienie niemowląt w drodze lub poza domem.”³

Oryginalność problemu badawczego podjętego w rozprawie oraz trafność wyboru tematu oceniam wysoko.

Podjmując projekt wzorniczy pani Agnieszka Tomalczyk precyzyjnie formułuje założenia projektowe żeby następnie przedstawić listę proponowanych wyrobów.

Rezultatem procesu jest projekt wzorniczy zestawu naczyń i akcesoriów dla niemowląt, którego celem jest wspieranie aktywności rodziców poprzez ułatwianie rozszerzania diety niemowlęcej poza domem.

Modułowy zestaw wydaje się być kompletny. Dobrze odpowiada potrzebom zarówno młodego jak i dorosłego użytkownika. Autorka zadbała o detale, np. odpowiednio dobrane promienie oraz pochylenie ścianek naczyń aby ułatwić dziecku zgarnianie pokarmu itp. Zestaw jest bardzo spójny formalnie i operuje bardzo prostą i oszczędną plastyką. Zaproponowane tworzywa, polipropylen i silikon, to rozsądny wybór dla wyrobów masowych w obecnej sytuacji.

Słabą stroną procesu projektowego na tym etapie jest brak badań funkcjonalnych modeli i prototypów. Autorka pisze na wstępie: „We wszystkich trzech metodykach najważniejszy jest proces iteracji... . Iteracja stanowi pewną powtarzalność w doskonaleniu rozwiązań, makiet, prototypów, produktów, usług i jest wsparciem w procesie współtworzenia produktu oraz unikania błędów.”⁴

Przedstawione na początku procesu projektowego papierowe makiety gabarytowe służą wyłącznie ocenie skali obiektów. W wyrobach o prostych i niewielkich kształtach aż prosi się o wykonanie wydruków 3D aby sprawdzić projekt w działaniu. Należałoby wybrać elementy mające największy kontakt z ciałem dziecka: łyżka, śliniak, małe naczynie. Modele ważne są zwłaszcza tam, gdzie nie ma kontaktu werbalnego z użytkownikiem – niemowlęciem, polegać można jedynie na obserwacji jego zachowań. Taka weryfikacja, nawet na wstępnym etapie projektowania, **znacznie zwiększyłaby wiarygodność projektu**. W tym przypadku weryfikacja sprowadzała się praktycznie do poprawek konstrukcyjnych i wizualnych na rysunkach i modelach wirtualnych. Modele fizyczne wyjaśniłyby pewne szczegóły budowy, np. długość łyżeczki. Trzonek typowej, „dorosłej” łyżki do zupy ma zwykle długość 125 – 135 mm. Proponowanej łyżeczki dla niemowlęcia, którą ma się pierwszy raz w życiu posługiwać - 131 mm. Czy po to by rodzice mogli chwycić jednocześnie z dzieckiem? W przypadku termosu z ciepłą zawartością gładka zakrętka może się blokować („zasysać”) i utrudniać otwieranie.

³ A. Tomalczyk, *op. cit.*, s. 83

⁴ A. Tomalczyk, *op. cit.*, s. 10

Brak modeli rzeczywistych spowodował, że autorka przedstawiła swój projekt w formie wyszparowanych wizualizacji poszczególnych obiektów. Nie ma tu kontekstu człowieka oraz otoczenia – dom, podróż.

I jeszcze drobna uwaga. Naczynia można myć w zmywarkach. Dlatego na spodniej stronie pojemnika nie powinna gromadzić się woda. W przeciwnym wypadku rozlewamy ją wyjmując naczynie z urządzenia.

Ocena dokumentacji

Jeżeli chodzi o ocenę formalnej strony rozprawy (poprawność redakcyjną, językową, opanowanie techniki pisania, sporządzania przypisów itp.), nie mam pracy nic do zarzucenia. Na uwagę zasługuje bogata bibliografia.

Dodam, że pod względem edytorskim, komplet wydawnictw obejmujący: *Rozprawę doktorską* oraz *Portfolio* został opracowany bardzo starannie i czytelnie.

Dorobek zawodowy

Zaprezentowany w portfolio dorobek projektowy pani Agnieszki Tomalczyk jest znaczący. Mamy do czynienia z projektantką dojrzałą, która znalazła swoje miejsce na rynku. Pani Agnieszka od kilku lat współpracuje z Canpol Babies Sp. z o.o oraz firmą Lovi producentami akcesoriów dla niemowląt i matek. Kilka jej projektów zostało wdrożonych a podgrzewacz do butelek Lovi otrzymał prestiżowe nagrody *Dobry wzór* oraz *must have*.

Innym osiągnięciem autorki jest projekt serii porcelanowych figurek dla Polskich Fabryk Porcelany Ćmielów i Chodzież SA. Figurki zyskały popularność oraz trafiły do *Galerii Wzornictwa Polskiego* Muzeum Narodowego w Warszawie. Moim zdaniem są godnymi następcami dzieł Lubomira Tomaszewskiego, Mieczysława Naruszewicza czy Henryka Jędrasiaka.

W latach 2012 – 2020 pani Agnieszka Tomalczyk brała udział w licznych wystawach oraz uczestniczyła w konferencjach i warsztatach, również o charakterze międzynarodowym.

Konkluzja

W swojej pracy doktorskiej pani mgr Agnieszka Tomalczyk wykazała się umiejętnością wszechstronnego rozpoznania problemu projektowego, znajomością metodologii badań, umiejętnością biegłego posługiwania się warsztatem projektanta oraz przekonującego przedstawienia uzyskanych wyników. Na uwagę zasługuje zaangażowanie w upowszechnianie postaw i zachowań będących odpowiedzią na wyzwania współczesności: rozwijanie świadomości ekologicznej i prozdrowotnej, promowanie umiaru w zachowaniach konsumpcyjnych, co wyraża się również w wyważonej ekspresji formy projektowanych przedmiotów.

Przedstawione osiągnięcia projektowe, artystyczne i popularyzatorskie stanowią, moim zdaniem, wkład w rozwój dyscypliny i spełniają wymagania zawarte w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” (Dz.U. z 2003 roku, nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Dlatego z przekonaniem zwracam się z wnioskiem do Rady Wydziału o nadanie pani mgr Agnieszce Tomalczyk stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne.

Wojciech Małolepszy
Dłużew, 5 września 2020

